

فهرست

احکام ذبح و نحر

ویژه استادان

پاسخ‌گویی به سؤالات شرعی

سرشناسه	: زنگنه ابراهیمی، علی، ۱۳۴۴ -
عنوان و نام پندآور	: احکام ذبح و نحر ویژه استادان پاسخگویی به سوالات شرعی/ تدوین علی زنگنه ابراهیمی؛ به سفارش مدیریت پژوهش و برنامه‌ریزی استان قدس رضوی؛ ویراستاران سیدعلی آقاخندری، سیدحمید حیدری‌ثانی.
مشخصات نشر	: مشهد: استان قدس رضوی، معاونت تبلیغات، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۴ ص، ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.
شابک	: رایگان 3-22-6090-978-622
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
بنداشت	: کتابنامه: ص. ۱۴۰-۱۴۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: ذبح (فقه)
موضوع	: (Slaughtering and slaughter-houses) Islamic law
موضوع	: فقه جعفری -- رساله عملیه
موضوع	: Islamic law, Ja'fari -- Handbooks, manuals, etc*
شماره افزوده	: استان قدس رضوی، مدیریت پژوهش و برنامه‌ریزی
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ الف ۳/۳۱۹۴ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۳۷۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۳۰۲۴۸۵

استان قدس رضوی
معاونت تبلیغات اسلامی

عنوان: رهیافت ۳۰ احکام ذبح و نحر

تعمیه و تدوین: مدیریت پژوهش و برنامه‌ریزی

تنظیم و تولید: اداره تولیدات فرهنگی

گردآورنده: علی زنگنه ابراهیمی

ارزیاب علمی: حجت الاسلام والمسلمین جواد محدثی

ارزیاب محتوایی: حجج اسلام رضا ملوندی و مجید داورزنی

ویراستار: سیدعلی آقا خندری و سیدحمید حیدری ثانی

طراح جلد: سیدحسن موسی زاده

صفحه‌آرا: محمود کریم پور

ناشر: انتشارات معاونت تبلیغات

چاپخانه: مؤسسه فرهنگی قدس

شمارگان: ۳۰۰۰

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۷

نشانی: حرم مطهر امام رضا (ع)، صحن جامع رضوی، سردرب غربی (باب الهادی ع)،

مدیریت پژوهش و برنامه‌ریزی تلفن: ۳۲۲۲۵۷۸۳ - ۵۱

رایانامه: ep.elmi@aqrazavi.org

پیشگفتار	۱۱
درآمد	۱۳

فصل اول

تأثیر ذبح شرعی در تذکیه و حلیت حیوانات	۱۵
--	----

۱. حیوانات حلال گوشت	۱۷
۱.۱. اگر به سبب عارضی مثل نجاست خواری و ... حرام نشده باشند	۱۷
۱.۲. بررسی جنبه‌های عارضی که موجب حرمت حیوان می‌شود	۱۷
۲.۱. حیوانی که با آن نزدیکی شده (موطوئه)	۱۷
۱.۲.۱. حکم خوردن حیوان موطوئه	۱۷
۱.۲.۱. حکم شل حیوان موطوئه	۱۸
۳.۱.۲.۱. حکم خوردن شکم حیوان موطوئه	۱۸
۲.۲.۱. حیوان نجاست خور (جائز)	۲۱
۳.۲.۱. بره یا بزغاله یا گوسفندی که از شیر خوک بخورد	۲۱
۴.۲.۱. حیوانی که شراب بخورد	۲۳
۵.۲.۱. حیوانی که ادرار بخورد	۲۴
۲. حیوانات حرام گوشت	۲۵
۱.۲. حیوانات نجس العین	۲۵
۲.۲. قیل و خرس و بوزینه (حیوانات مسخ شده)	۲۵
۳.۲. حیوانات حرام گوشت درنده و گوشت خوار (به جز موارد ۱ و ۲)	۲۷
۴.۲. حیوانات کوچکی که در داخل زمین لانه دارند	۲۷

فصل دوم

شروط سربردن حیوان	۲۹
-------------------------	----

۱. بررسی احکام و شروط ذبح کننده (ذابح)	۳۱
۱.۱. اسلام	۳۱
۱.۱.۱. حکم مسلمانی که در انجام دادن تکالیف شرعی کوتاهی می‌کند	۳۱

- ۳۲..... ۲.۱.۱. ذبح حیوان به دست اهل کتاب
- ۳۲..... ۲.۱. شیعیه بودن؛ حکم ذبح توسط سایر فرقه های اسلامی
- ۳۳..... ۱.۲.۱. حکم ذبح توسط برخی از فرقه های اسلامی
- ۳۳..... ۱.۱.۲.۱. ناصبی ها
- ۳۴..... ۲.۱.۲.۱. خوارچ
- ۳۴..... ۳.۱.۲.۱. علی الهی (اهل حق)
- ۳۵..... ۴.۱.۲.۱. غلات
- ۳۶..... ۵.۱.۱. مرتد
- ۳۶..... ۶.۱.۲.۱. دراویش
- ۳۶..... ۳.۱. جنس مرد از زن بودن ذبح کننده
- ۳۷..... ۴.۱. دغ
- ۳۷..... ۱.۴.۱. شک و یقین، ذبیحه ممیز
- ۳۸..... ۲.۴.۱. ذبیحه بیگانه، ممیز، زاده
- ۳۸..... ۵.۱. عقل
- ۳۹..... ۶.۱. اختیار
- ۳۹..... ۷.۱. قصد سربردن در وقت بریده شدن گاو حیوان
- ۴۰..... ۸.۱. استقبال؛ روبه قبله بودن ذبح کننده در وقت ذبح حیوان
- ۴۰..... ۹.۱. شرط بودن تسمیه (بردن نام خدا) و همان آیه
- ۴۲..... ۱.۹.۱. مراد از تسمیه در ذبح
- ۴۲..... ۲.۹.۱. بر زبان جاری شدن نام خدا برای ذبح
- ۴۳..... ۳.۹.۱. مباشرت ذبح کننده در بردن نام خدا و حکم تسمیه با ضبط صوت
- ۴۴..... ۴.۹.۱. گفتن فقط «الله»
- ۴۵..... ۵.۹.۱. ذکر صلوات به جای تسمیه
- ۴۵..... ۶.۹.۱. بردن نام خدا به زبان غیر عربی
- ۴۶..... ۷.۹.۱. دانستن معنای تسمیه
- ۴۶..... ۸.۹.۱. تسمیه حرام
- ۴۷..... ۹.۹.۱. بردن اسما و صفات مختلف خدا غیر از نام الله
- ۴۸..... ۱۰.۹.۱. قصد ذبح در هنگام بردن نام خدا
- ۴۸..... ۱۱.۹.۱. قصد ذبح حیوانی و ذبح حیوانی دیگر
- ۴۹..... ۱۲.۹.۱. نبردن نام خدا از روی علم و عمد

- ۴۹..... ۱۳.۹.۱. نبرد نام خدا به سبب جهل به حکم
- ۵۰..... ۱۴.۹.۱. نبرد نام خدا از روی جهل به موضوع
- ۵۱..... ۱۵.۹.۱. نبرد نام خدا از روی فراموشی
- ۵۱..... ۱۶.۹.۱. اعتقاد ذبح کننده به وجوب بردن نام خدا
- ۵۲..... ۱۷.۹.۱. تسمیه در ذبح توسط انسان لال
- ۵۳..... ۱۸.۹.۱. یک تسمیه در ذبح چندین حیوان
- ۵۵..... ۱۰.۱. وحدت یا تعدد ذبح کننده؛ نحوه ذبح به دست افراد متعدد
- ۵۵..... ۱۱.۱. رعایت پشت سرهم بودن در بریدن رگ ها
- ۵۶..... ۱۲.۱. طهارت و سالم بودن و سایر شروط در ذبح کننده
- ۵۷..... ۱۳.۱. ذبح یا استگاه های امروزی
- ۵۸..... ۲. بررسی احکام مربوط به حیوان در ذبح شرعی
- ۵۸..... ۱.۲. زنده بودن حیوان در ذبح
- ۵۹..... ۲.۲. استقرار حیوان در حال ذبح
- ۶۰..... ۱.۲.۲. شوک وارد شدن و ضرب زدن به حیوان قبل از ذبح
- ۶۱..... ۳.۲. منتسب بودن خروج روح حیوان به ذبح
- ۶۱..... ۱.۳.۲. پس از ذبح شدن حیوان در کبهر، به سبب دیگری بمیرد
- ۶۲..... ۲.۳.۲. مردن حیوان، به طور هم زمان با چند ذبح منتسب باشد
- ۶۳..... ۴.۲. روبه قبله بودن حیوان در هنگام ذبح
- ۶۳..... ۱.۴.۲. چگونگی روبه قبله کردن حیوان
- ۶۴..... ۲.۴.۲. روبه قبله کردن حیوان به پهلوی راست یا چپ
- ۶۴..... ۳.۴.۲. ذبح حیوان در حالت ایستاده
- ۶۵..... ۱.۳.۴.۲. مراد از حالت ایستاده
- ۶۵..... ۲.۳.۴.۲. حکم ذبح حیوان در حالت ایستاده
- ۶۶..... ۳.۳.۴.۲. ذبح شتر مرغ به صورت ایستاده
- ۶۶..... ۴.۴.۲. حکم کسی که به قبله یقین ندارد، در ذبح حیوان
- ۶۷..... ۵.۴.۲. ذبح حیوان به غیر جهت قبله با علم و عمد و توانایی
- ۶۸..... ۶.۴.۲. ذبح حیوان به غیر جهت قبله به سبب جهل به حکم
- ۶۹..... ۷.۴.۲. ذبح حیوان به غیر جهت قبله از روی فراموشی
- ۶۹..... ۸.۴.۲. ذبح حیوان به غیر جهت قبله بر اثر اشتباه در تشخیص طرف قبله
- ۷۰..... ۹.۴.۲. ذبح حیوان به غیر جهت قبله بر اثر ناتوانی در روبه قبله کردن حیوان

۷۱. ۴. ۲. ذبح حیوان به غیر جهت قبله به دلیل ترس از مرگ حیوان بر اثر معطلی..... ۷۱
۷۱. ۴. ۲. ذبح حیوان به دست مسلمانی که معتقد نیست باید حیوان روبه قبله ذبح شود..... ۷۱
۷۱. ۴. ۲. روبه قبله بودن حیوان پس از ذبح..... ۷۱
۷۲. ۴. ۲. انحراف از قبله..... ۷۲
۷۲. ۵. ۲. خروج خون متعارف و حرکت حیوان بعد از ذبح..... ۷۲
۷۲. الف. خلاصه نظر فقها درباره این دو شرط..... ۷۲
۷۲. ۱. یقین به زنده بودن حیوان در وقت ذبح باشد..... ۷۲
۷۳. شک در زنده بودن حیوان در وقت ذبح..... ۷۳
۷۴. ب. تفصیلات مربوط به شرط ۵ و ۶..... ۷۴
۷۴. ۱. خروج خون از بدن حیوان به اندازه معمول..... ۷۴
۷۶. خروج کم خون به جهت عارضی..... ۷۶
۷۸. ۳. حرکت حیوان بعد از ذبح..... ۷۸
۸۴. ۳. احکام مربوط به ابزار ذبح..... ۸۴
۸۴. ۱. ۳. جنس ابزار ذبح..... ۸۴
۸۴. ۱. ۳. در غیر حال اضطرار..... ۸۴
۸۶. ۲. ۱. ۳. در حال اضطرار..... ۸۶
۸۷. ۲. ۳. ذبح با چاقوی استیل..... ۸۷
۸۸. ۳. ۳. ذبح با فولاد..... ۸۸
۸۸. ۴. ۳. ذبح با تیغ های الماسی..... ۸۸
۸۹. ۵. ۳. ذبح با غیر فلز مثل پلاستیک فشرده، در غیر این صورت..... ۸۹
۹۰. ۶. ۳. ذبح با وسیله دنداندار..... ۹۰
۹۰. ۷. ۳. تردید در آهنی بودن ابزار ذبح..... ۹۰

فصل سوم

۹۱. دستور ذبح شرعی حیوان..... ۹۱
۹۲. ۱. روش صحیح سربردن حیوان..... ۹۲
۹۳. ۲. بررسی حکم برخی از روش ها و جزئیات در بحث ذبح شرعی..... ۹۳
۹۳. ۱. ۲. شکافتن رگ ها به جای بریدن آنها..... ۹۳
۹۴. ۲. ۲. قطع نشدن کامل نای و مری..... ۹۴

۹۴	۳.۲. ذبح حیوان از بالای برجستگی حلقوم (جوزه)
۹۵	۴.۲. سربردن حیوان از وسط برجستگی گلو
۹۶	۵.۲. ذبح اشتباهی حیوان از بالای برجستگی گلو و تصحیح آن
۹۶	۱.۵.۲. پس از ذبح غلط، حیوان هنوز زنده باشد و سر حیوان نیز جدا نشده باشد
۹۷	۲.۵.۲. حیوان زنده است؛ ولی سرش کاملاً جدا شده است
۹۸	۳.۵.۲. حیوان پس از ذبح غلط بمیرد
۹۸	۶.۲. ذبح حیوان از پشت سر (قفا)
۱۰۰	۷.۲. فروکردن چاقو در گلو و بردن رگ‌ها از پشت
۱۰۱	۸.۲. قطع یک دفعه و ضربتی سر حیوان یا شمشیر، تبر، گیوتین و...
۱۰۱	۹.۲. کندن سر گنجشک با دست به جای ذبح آن
۱۰۲	۱۰.۲. جدا کردن سر حیوان پیش از بیرون آمدن روح از بدنش
۱۰۳	۱۱.۲. قطع کردن نایع حوا پیش از بیرون آمدن روح از بدنش
۱۰۴	۱۲.۲. کندن پوندت حوا از بیرون آمدن روح
۱۰۵	۱۳.۲. جدا کردن اعضا حیوان به از ذبح و قبل از مردن
۱۰۶	۱۴.۲. ذبح از ابتدا یا انتهای بدن حیوان
۱۰۶	۱۵.۲. روش ذبح حیوان سرکش یا حیوانی که در جاه افتاده است و ذبحش ممکن نیست
۱۰۷	۱۶.۲. ذبح حیوانی که بین نرده‌ها یا سبزه‌ری‌ها زده شده است
۱۰۸	۳. تذکیه جنین حیوان
۱۰۸	۱.۳. جنین از شکم مادرش مرده خارج شود
۱۰۹	۲.۳. جنین از شکم مادرش زنده خارج شود
۱۱۰	۴. کندن شدن گلوی گوسفند توسط گرگ و امثال آن
۱۱۳	۱.۴. کندن گلوی حیوان توسط چیزی یا کسی غیر از ذبح کننده
۱۱۳	۲.۴. سوراخ شدن رگ‌های حیوان توسط گرگ

فصل چهارم

۱۱۵	تذکیه شتر
-----	-----------

۱۱۷	۱. ذبح شتر و نحر سایر چهارپایان و راه اصلاح آن
۱۱۷	۲. دستور کشتن شتر (نحر)
۱۱۸	۳. شروط نحر شتر

۴. نحر شتر به صورت ایستاده و به زانو یا افتاده روی یک طرفش ۱۱۸
۵. شتری که نحر کردنش ناممکن است ۱۱۹

فصل پنجم

- مستحبات و مکروهات ذبح و نحر ۱۲۱

۱. مستحبات ۱۲۲
۲. مکروهات ۱۲۴

فصل ششم

- مسئله متفرقه ۱۲۷

۱. اختلاف فرائد و جمع فرائد افراد و حلیت ذبیحه ۱۲۹
۲. ذبح حیوان آبستن ۱۲۹
۳. جویده شدن قرآن وسط حیوان حلال گوشت ۱۳۰
۴. حکم قربانی در معابر عمه ۱۳۰
۵. اگر یکی از لاشه‌ها به طور صحیح ذبح نشود ۱۳۱
۶. حکم ذبح حیوان با عجز از تأمین غنای آن ۱۳۱
۷. ضمانت ذایح در صورت ذبح غلط ۱۳۲
۸. ضمانت مسئله گاو در ذبح غلط ۱۳۲

فصل هفتم

- اصطلاح نامه ۱۳۳

- لغات و اصطلاحات تخصصی ذبح و نحر ۱۳۵

- کتابنامه ۱۳۹

- کتاب ۱۳۹

- سایت ۱۴۲

پیشگفتار

عبدالسلام از امام رضا علیه السلام شنید که فرمودند: «رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَخِيَا أَمَرْنَا.»
(خداوند رحمت کند کسی که امر ما را زنده می‌کند.)

عرض کرد: «چگونه امر شما را زنده می‌کند؟» علی بن موسی الرضا علیه السلام در پاسخ فرمودند: «يَتَعَلَّمُ عُلُومَهَا النَّاسُ فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مُحَاسِنَ كَلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا.»^۱ (علوم ما را فرامی‌گیرد و آن را به مردم تعلیم می‌دهد؛ زیرا اگر مردم از زیبایی‌های کلام ما آگاهی می‌یافتند، از ما پیروی می‌کردند.)
«معاصرت تبلیغات اسلامی آستان قدس رضوی» مفتخر است در راستای رسالت خود مبنی بر اشاعه فرهنگ تشیع و پاسخ‌گویی به سؤالات شرعی مردم در این حوزه گسترده از دین، محتوای پیش‌رو را به استادان فرهیخته تقدیم کند. در این راستا تلاش شده است علاوه بر ارائه اطلاعات و محتوایی غنی، پاسخ‌ها مستند و محتوایی یکسان در اختیار استادان قرار داده شود تا از تشویش خاطر مراجعان به سبب دریافت جواب‌های متفاوت جلوگیری شود.

اهداف اصلی تهیه و تنظیم این فبیا نوشتارها عبارت‌اند از: تلخیص کتاب‌های تخصصی موجود در این حوزه؛ جمع‌بندی جواب‌ها؛ بی‌نیاز کردن استادان از رجوع به منابع پُرشمار در هنگام پاسخ‌گری؛ برای رسیدن به این مهم، کارگروهی از استادان و کارشناسان فرهیخته این اداره، هر موضوع پیشنهادی را موشکافانه بررسی می‌کنند و محصول تلاش خویش را به داوری هیئت علمی می‌گذارند.

مجموعه کتاب‌های رهیافت در چهار موضوع کلی تدوین می‌شود: رهیافت احکام، رهیافت اعتقادی، رهیافت تربیتی و رهیافت ترکیبی که مرکب از هر سه موضوع قبل است. بی‌شک بررسی دقیق و نگاه نقادانه شما فرهیخته گران قدر، خدمتگزاران‌تان را در بهبود کیفی این مجموعه یاری خواهد کرد.

۱. محمد بن علی بن بابویه قمی (شیخ صدوق)، عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۱، ص ۳۰۷، حدیث ۶۹.

جبهه خضوع به درگاه قدسی احدیت می‌ساییم به شکرانه توفیق خدمتی که
حضرتش در بارگاه ملکوتی و سراسر نور امام رضا علیه السلام ارزانی مان فرموده است. امید
است بتوانیم به پاس این افتخار و با استعانت از آن امام همام علیه السلام، به مصداق
روایت نورانی آغازین، جرعه‌ای از علم حقیقی بنوشیم و به تشنگان راستین آن
نیز بنوشانیم.

معاونت تبلیغات اسلامی آستان قدس رضوی

www.ketab.ir

